

معرفی کتاب،

ساخت مسکن در آموزه های دینی

پایگاه اطلاع رسانی وسائل - کتابی توسط مصطفی آخوندی با عنوان «که چاپ اول آن در سال 1393 توسط انتشارات زمزم هدایت در قم به چاپ رسید. مرکز نشر این کتاب قم، خیابان شهید فاطمی (دور شهر)، نبش فاطمی 3، پلاک 81 می باشد.

به گزارش سرویس فرهنگ و هنر پایگاه اطلاع رسانی وسائل، کتاب «ساخت مسکن در آموزه های دینی» توسط انتشارات زمزم هدایت قم در 216 صفحه به چاپ رسید.

در این کتاب از ارزش های کلی حاکم برخانه سازی از لحاظ هماهنگی با نظام تکوین و تشریح و قوانین موضوعه، و احکام زمین، مصالح، وسعت، استحکام بنا، محل و منطقه سکون، شرایط مسکن خوب، طراحی داخل و خارج خانه، حقوق همسایه، رعایت جهت قبله، ارتفاع ساختمان، شرایط اجتماعی و فرهنگی، آپارتمان نشینی، شاخصه های شهر خوب، نزدیکی به مسجد و قراردادهای ساخت و ساز سخن رفته و به این سؤال نیز پاسخ داده شده که بایسته های ساخت مسکن از منظر فقه و آموزه های دینی کدام است؟ که در مجموع در 8 فصل تدوین شده است.

فصل اول: «کلیات»

برخی از مباحث مطرح در این فصل عبارت است از:

اهمیت مسکن و خانه

ساخت و ساز در آموزه های دینی

نزدیک بودن مسکن به مراکز عبادی و فرهنگی و به خانه اقوام و خویشاوندان

پرهیز از خانه های تشریفاتی و تفاخر

مذمت اجاره نشینی

مسکن حق همسر

نویسنده در این فصل می نویسد: خانه هایی که برای تفاخر و به رخ دیگران کشیدن و تشریفات ساخته می شود دارای آثار نامطلوبی می باشد که عبارت است از:

1- تخریب روحیه افراد ناتوان

2- خشم فرشتگان الهی

3- غفلت

برخی از معضلات جابه جایی و اجاره نشینی: عدم آرامش روحیه و پیوسته با دلهره و دلشوره زندگی کردن، استهلاک وسایل منزل، اتلاف وقت، نرسیدن به منزل دلخواه، افزایش هزینه های زندگی و ...

فصل دوم: «ارزش های کلی حاکم برخانه سازی»

مؤلف در این فصل به بررسی اصول حاکم برخانه سازی می پردازد که این اصول عبارت است از:

1- هماهنگی با نظام تکوین (طبیعت):

خانه سازی باید با توجه به دو اصل باید صورت بگیرد:

الف) بهره مندی از طبیعت خدادادی: هماهنگی طبیعت با فطرت توحیدی آدمی و بهره مندی از منابع و عناصر طبیعی در ساخت و ساز آدمی را مسایل ذیل رهنمون می سازد: 1- القای وابستگی به خدا و تقویت بینش توحیدی 2- ایجاد پیوند با زیبایی ها و زینت های الهی 3- پاکي آب و هوا 4- آرامش بخشی 5- بهداشت محیط و حفظ سلامت

ب) پرهیز از طبیعت ویرانگر و مخرب: باید از ساخت و ساز در بستر رودخانه ها یا سواحل آن و سواحل دریا که در معرض سیل است باید خودداری کرد. بنا بر روی گسل زلزله و مناطق زلزله خیز باید پرهیز شود.

2) هماهنگ با نظام تشریح (قوانین و احکام شرع):

یکی از این موارد هزینه کردن پول حلال در ساخت مسکن است. معیارهایی از قبیل: رعایت حلال و حرام، رعایت قبله، عدم اشراف برهمسایه، رعایت حقوق همسایه ها و شهروندان، رعایت حریم کوچه و خیابان، و... را باید در ساخت مسکن مدنظر قرار داد.

3) هماهنگ با قوانین نظام جمهوری اسلامی ایران:

یکی از این موارد پرداخت عوارض شهرداری است. یکی از اصول مهم در ساخت مسکن هماهنگی با اصول شهرسازی، شهرداری، گرفتن پروانه ساخت، پایان کار، امتیاز گاز، آب و برق است تا بدین طریق بافت شهری و مهندسی شهر به هم نخورد. استفاده از آب و برق به صورت غیرقانونی نوعی دستبرد به بیت المال و حرام است. رعایت قوانین ساخت و ساز از قبیل اخذ پروانه، عدم تخلف از متراژ و اضافه بنا، عدم تجاوز به معابر عمومی و... نیز همین حکم را دارد.

فصل سوم: «خانه سازی و مسکن و عناصر دخیل»

برخی از عناصر که در کیفیت مسکن خوب و مورد قبول دخیل هستند و در ساخت و ساز باید به آنها توجه بشود عبارت است از:

1- **زمین:** که باید مباح باشد یعنی غصبی نباشد و کسی حقی در آن نداشته باشد. برخی از زمین های شهری آماده اسخت مسکن، زمین هایی هستند که به حکم دادگاه انقلاب مصادره شده و در اختیار ارگان های دولتی و مراکز آموزشی و... قرار گرفته است برخی نیز زمین های وقفی هستند حال به صورت عام یا خاص. ساخت مسکن در این گونه زمین ها احکامی دارد که باید به آنها توجه شود قبل از اقدام به ساخت مسکن باید احکام شرعی آنها را پرسید. در ادامه مؤلف برای آگاهی از احکام زمین های وقفی و مصادره ای به چند استفتاء از مقام معظم رهبری پرداخته است. یکی دیگر از موارد توجه به خمس پول زمین است یعنی زمینی که برای ساختمان خرید می شود باید با پول حلال و خمس داده تهیه گردد تا مسکن قابل تصرف و مبارک باشد.

2- **مصالح ساختمانی:** مصالح ساختمانی از چند جهت قابل توجه است: الف) از لحاظ حلال بودن ب) مصالح مرغوب و با کیفیت. سنگ مس گداخته از مصالحی است که قرآن به آن اشاره دارد. آجر که در کوره آجرپزی با آتش گداخته شده از مصالح ساختمانی محکم و مرغوب است که در آیه 38 سوره قصص به آن اشاره شده است.

3- **استحکام بنا:** اتقان و استحکام آفرینش جهان هستی الگوی مناسبی برای بشر است. در قرآن آیات بیشماری به اتقان جهان هستی اشاره دارد. همچنین سیره رسول خدا (ص) الگوی دیگری برای مؤمنان در استحکام بناست. امام علی (ع) فرمودند: آیا مردم به مخلوقات کوچک خدا نمی‌گردند که چگونه آفرینش آن را استحکام بخشید؟ و ترکیب اندام آن را متقن و محکم آفرید؟ پیامبر (ص) فرمود: خداوند محافظت از کسی را که در خانه ویران فرود آید و منزل گزیند، تضمین نمی‌کند.

4- **وسعت و متراژ خانه:** درباره وسعت مسکن پنج گروه آیات وجود دارد که عبارت است از: 1- نکوهش خانه تنگ 2- مذمت تلاش نکردن برای خانه وسیع 3- تشویق به داشتن خانه وسیع 4- راحتی مؤمن با داشتن خانه وسیع 5- توسعه خانه به حدنیاز، که هریک توضیح داده شده است. یکی از ویژگی‌های مسکن آرامش بخشی آن است. امنیت از مصادیق مهم آرامش می‌باشد. امنیت از زوایای گوناگون قابل مطالعه است: ایمنی در مقابل حوادث طبیعی مانند زلزله، سیل، طوفان، صاعقه و...، ایمنی از تخریب و سرقت و...، ایمنی در مقابل سرما و گرما، ایمنی از آلودگی‌های آب و هوا و گرد و غبار، ایمنی‌های فرهنگی - دینی در مقابل محیط‌های فاسد و آلوده به گناه و ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی. اگر آدمی در خانه اش در امان نباشد دچار اضطراب و آشفتگی و آسیب‌های روحی و روانی خواهد شد که گاه غیرقابل جبران است.

فصل چهارم: «منطقه سکونت (چه منطقه‌ای را برای سکونت برگزینیم؟)»

منطقه مسکونی اگر از لحاظ زیست محیطی دارای سه ویژگی باشد، بهترین منطقه برای سکونت است: 1- زمین و مکان مناسب: زمین مسکونی باید در زمینی هموار و بایر و قابل کشت قرار بگیرد. 2- هوای پاکیزه 3- آب گوارا و شیرین. از آب و آشپز به عنوان آرامش بخشی انسان‌ها یاد شده است. برخی از مناطق از لحاظ زیست محیطی جای مناسبی برای ساخت مسکن نیست. مناطقی که بر روی گسل یا رانش زمین قرار گرفته است. زمین‌های شوره زار و کوبیری، زمین سست، مناطقی که در مسیر رودخانه‌ها قرار دارند و اطراف قبرستان‌ها. ساختن منازل مسکونی در محل قبرستان‌ها مکروه و ناپسند است.

در ادامه مؤلف به نقش فضای سبز و کارکرد آن می‌پردازد: فضای سبز در شهر را به سه دسته تقسیم می‌شوند:

1- فضای سبز خانگی

2- فضای سبز درون شهری

3- فضای سبز برون شهری که هر کدام از این‌ها باعث ایجاد هوای سالم و پاک می‌شود و آرامش خاصی به اهالی شهرها می‌بخشند. انتخاب مکان مسکونی از لحاظ اجتماعی و مردمی نیز حائز اهمیت است که در این زمینه به سه نکته باید توجه شود: 1- به دور جامعه سکنی نگیریم 2- از زندگی در زیست‌گاه‌های غیرمسلمان و اهل دنیا پرهیز بشود 3- مناطق مردم با ایمان و با فرهنگ را برگزینیم. نویسنده به آیات و روایات در این زمینه اشاره کرده است. به طور مثال امام علی می‌فرمایند: از سکونت در منازل غفلت و جفا و آنجا که باوران و اطاعت‌کنندگان خدا کم‌اند، پرهیز.

فصل پنجم: «طراحی و نمای داخلی خانه»

در گذشته خانه و منازل مسکونی از طراحی دو فضای عمومی و خصوصی برخوردار بودند بدین معنی که دو فضای اندرونی و بیرونی داشتند. اندرونی محل استراحت و آسایش خانواده و بیرونی محل رفت و آمد و استراحت مهمانان به شمار می‌آمد.

برخی از ویژگی‌های طرح اندرونی و بیرونی خانه عبارت است از:

1- برخورداری خانواده ها از آرامش و آسایش و راحتی بیشتر

2- حفظ حریم خانواده

3- حفظ ارتباط محرم و نامحرم

4- متمایز شدن از فرهنگ بیگانگان.

مزیت و دلایل ضرورت چند اتاق برای خانه را می توان چنین برشمرد:

1- از حریم و کرامت و ارزش های معنوی خانواده صیانت می شود

2- به آسایش و آرامش اهل خانه کمک شایانی می کند

3- به عنوان ابزاری امن در خدمت اهداف و فعالیت های اعضای خانواده قرار می گیرد و

در ادامه نویسنده به بررسی روایاتی که در مورد اتاق خواب، اتاق پذیرایی، جایگاه عبادت، و آشپزخانه پرداخته است.

یک آشپزخانه خوب باید از ویژگی های ذیل برخوردار باشد:

1- صیانت از حریم خانواده

2- زیبایی

3- لزوم جریان هوا

4- نورپردازی خوب و مناسب.

تزیین خانه با استفاده از گچ کاری و سفید کاری، رنگ کاری، پرده و نقاشی و تندیس انجام می شود. از روایات مطالب زیر استنباط می شود:

1- نقاشی و تابلو انسان و جانداران اشکال دارد

2- نقاشی و تابلو انسان و جانداران در زیرانداز و پشتی مانعی ندارد

3- استفاده از نقاشی و تابلو و تندیس اشیای بی روح مانند اجرام آسمانی، مناظر طبیعی (درخت، جنگل و گل) در خانه و محیط مسکونی اشکال ندارد.

4- نقاشی و تابلو یا پرده ای که صورت انسان یا حیوان را به تصویر کشیده کراهت دارد و نباید مقابل قبله رو به روی نمازگذار قرار گیرد.

در آموزه های دینی بر روشنایی ساختمان و محیط زندگی تأکید شده و از ورود به خانه تاریک نهی شده است. بهره گیری از نور خورشید در خانه ها فوایدی مانند سلامتی و بهداشت خانواده از طریق جذب ویتامین D نور خورشید، میکروب زدایی و صرفه جویی در انرژی گوشه ای از این فواید می باشد. سرویس های بهداشتی خانه باید از انظار و سالن پذیرایی به دور باشد.

روایات در مورد سرویس های بهداشتی به چند دسته تقسیم می شوند:

1- در چندین روایت آمده که سرویس های بهداشتی در پنهان ترین جای خانه بسازید.

2- روایات دیگر تأکید بر استتار کامل و به دور از انظار دستشویی دارند.

3- روایات دیگر به این مسئله اشاره دارند که هیچ کس پیامبر(ص) و امامی را در حال قضای حاجت ندید و همیشه از انظار پنهان بودند.

فصل ششم: «طراحی و نمای بیرونی خانه»

در طراحی و نمای بیرون خانه چند مسئله که در آموزه های دینی بدان تأکید شده عبارت است از:

1. رعایت جهت قبله

2. رعایت حریم کوچه و خیابان

3. رعایت حقوق همسایه ها.

نماکاری بیرون از خانه بر دو اصل است: الف) زیباییکه بر روحیه مردم اثر مثبت می گذارد ب) استحکام ساختمان . اگر نماکاری بر اساس این دو اصل انجام بشود از لحاظ شرعی بی اشکال است. در حالیکه اسراف و خودنمایی در نماکاری ناپسند است.

نتیجه و حاصل روایات در مورد ارتفاع ساختمان و سقف خانه به این صورت است:

حد مجاز ارتفاع سقف خانه 5/3 تا 4 متر بایسته است ولی حداقلی در روایات نیامده است. ارتفاع بیش از حد مجاز، جایگاه شیاطین و میکروب ها و جنیان خواهد شد که موجب آزار خانواده می شود. در ادامه مؤلف روایاتی هم در مورد پشت بام و ناودان آورده است که به طور مثال پیامبر (ص) فرمودند: کسی که بر بام بی حفاظ و بی دیوار بخوابد و حادثه ای برایش پیش بیاید تنها خود را باید سرنش بکند.

فصل هفتم: «مجموعه های مسکونی (آپارتمان ها و برج ها)

از جمله مشکلات و معضلات آپارتمان ها عبارت است از:

1. فرهنگ های متکثر

2. ناهنجاری های صوتی

3. کم رنگ شدن آموزه های دینی

4. اشارف به ساختمان های دیگر و همسایه ها

5. تمرکز جمعیت در یک منطقه و مشکلات خاص آن.

در بحث آپارتمان سازی سؤالاتی مطرح شده است از قبیل:

آیا در مجتمع ها، مسجد، حسینیه، کتابخانه و... ساخته می شود؟

آیا از نور طبیعی در داخل ساختمان بهره گرفته می شود؟ آیا به اخلاق و ارزش ها توجه می شود؟

چه قدر به احکام شرعی و الهی مانند اشرف و... توجه می گردد؟

فصل هشتم: «شهرسازی»

شهرهای فعلی ما از کمبود فضای روحانی، معنوی و اخلاقی رنج می برد و به جای پرداختن به کیفیت معنوی به کمیت گرابی مطلق روی آورده است. آشفتگی سیمای شهرهای فعلی به دلیل نبود طرح و نقشه جامع شهر قبل از ساخت و ساز و عدم توجه به شاخصه های یک شهر زیبا و مطلوب است.

شاخصه های یک شهر اسلامی عبارت است از:

1- زیبایی

2- امنیت

3- نعمت (اقتصاد پر رونق و معنویت)

4- نظم

5- خیابان ها و کوچه های بزرگ

6- آسایش و آرامش

7- بهره مندی از مناظر طبیعی و خوش آب و هوا.

در ادامه نویسنده می نویسد: مسجد محور شهرهای اسلامی است و طراحی شهر باید قبل از ساخت و ساز صورت بگیرد.

اطلاعات کتاب شناختی این اثر:

این اثر دارای 216 صفحه که چاپ اول آن در سال 1393 روانه بازار شد.

مرکز بخش: قم، خیابان شهید فاطمی (دور شهر)، نبش فاطمی 3، پلاک 81

تهیه و تنظیم: منصوره عاشقی